

A portrait of Rudy Demotte, the mayor of Doornik, standing in a grand, arched hallway of a cathedral. He is wearing a grey blazer over a white shirt and glasses. The hallway features a series of repeating stone arches that recede into the distance, creating a strong sense of perspective. Light streams in from a large window on the left, illuminating the scene. The overall atmosphere is one of historical grandeur and architectural beauty.

Titelvoerend burgemeester Rudy Demotte - Doornik
“Vastgoed in Doornik is vandaag de betere belegging”

“Uiteraard spreek ik voor eigen winkel”, kleurt hij bovenstaande uitspraak meteen bij, “maar ik meen het wel.” De minister-president van de Franstalige Gemeenschapsregering verliest tijdens zijn drukke agenda de belangen van zijn stad nooit uit het oog. In oppervlakte de grootste stad van België met 213 vierkante kilometer, verduidelijkt hij. Naast het historische centrum binnen de fortificaties – vandaag de boulevards – telt Doornik 29 landelijke dorpen. Een stad aan de Schelde die historisch de grens vormde tussen Frankrijk en Vlaanderen en die Doornik in het verleden rijkdom, een uniek patrimonium en een nog altijd welvarende burgerij schonk. Maar ook een stad die aan verandering toe was toen Rudy Demotte burgemeester werd.

Samen met Aarlen en Tongeren behoort Doornik tot de oudste steden van ons land met de bijhorende rijke geschiedenis. De bisschoppelijke stad was ooit de spirituele hoofdstad van het historische Vlaanderen. De ligging aan de Schelde gaf de stad haar indeling en boetseerde haar profiel met behulp van kaaien en bruggen, met als oudste en bekendste de Pont des Troues. Het patrimonium weerspiegelt eeuwen architectuurgeschiedenis en omvat twee gebouwen die deel uitmaken van het UNESCO werelderfgoed: de kathedraal en het belfort. De meeste gebouwen zijn opgetrokken in de lokale Doornikse kalkzandsteen, die ook buiten de stad zijn sporen nalaat in de vorm van tot vijvers herbestemde steengroeven en nieuwe ontginningen. De belangstelling voor het rijke verleden leeft intens, zoals blijkt uit de talrijke geschiedkundige, archeologische en artistiek-culturele genootschappen. De humus voor nieuwe impulsen is aanwezig in de opleidingsinstituten voor architectuur en schone kunsten, maar werd tot voor kort gefnuikt door een behoudsgezindheid die al lang prevaleert. Nadat een deel van de stad in 1940 was verwoest door een bombardement, werden de lege plekken herbebouwd in een historiserende stijl. Hedendaagse architectuur bleef een onbekend gegeven in Doornik, dat daardoor de bijnaam de schone slaapster kreeg.

Rudy Demotte: “Met conservatisme is niets fout zolang het de coherentie be-

vordert, maar er moet ruimte zijn voor evolutie. Nogal wat mensen denken dat wat ze vandaag zien, altijd zo heeft bestaan, terwijl het in feite alleen de martrijs is van wat komen zal.”

“Wij willen het bestaande hergebruiken en een toegevoegde waarde geven. Op kleine schaal hebben we dat principe ook in mijn bureau hier toegepast. De bestaande wand- en plafonddlampen in messing zijn in hetzelfde rood geschilderd als de vergaderstoeltjes.”

Pas in 2007 kwam er een dynamiek op gang, gestuwd door de Europese financiële ondersteuningsprogramma's. Via een Europese aanbesteding werd een samenwerking opgezet met het Franse ontwerpbureau ANMA Michelin. In het centrum werden gevels en straten aangepakt, een werk van jaren gezien de grote achterstand. Met budgetten van het Waals Gewest startte de restauratie van de kathedraal. Aan de rand van de stad verrees op initiatief van de intercommunale IDETA het Negundo Innovation bedrijvent centrum, waar bedrijven gebruik kunnen maken van kantoorruimte, vergader- en congreszalen en andere faciliteiten en kennis kunnen uitwisselen. In Negundo 1 en 2, een ontwerp van Ho-

loffé-Vermeersch Architecture, gaat een hedendaagse vormgeving hand in hand met sterke energetische prestaties. Hetzelfde geldt voor gebouw 3 en 4 – het laatste is momenteel in oprichting – van AAVO Architects. Zo worden drie gevels van Negundo 4 uitgerust met in totaal 14.000 fotovoltaïsche cellen. Innoverend is ook de naburige Eurometropolitan e-campus die een waaier aan voortgezette opleidingen voor internettoepassingen groepeerd: e-Architecture, e-Design, e-Business, e-Marketing, e-Health, e-Languages, e-Communication ...

De gemeenteraadsverkiezingen van 2012 brachten een nieuwe coalitie aan het bewind, die het gaspedaal wat dieper indrukte. Rudy Demotte: “De vraag bij mijn aantreden luidde: hoe bewaren we wat waardevol is en loodsen we de stad toch de 21^e eeuw in met kwaliteitsvolle hedendaagse architectuur? De uitdaging had zowel een ruimtelijke als een tijdscomponent. Naast de al geschetste problematiek van het patrimonium vormt de stad een dichtbebouwde cel in het omliggende groene weefsel, begrensd door de oude fortificaties. Hoe breng je die cel in osmose met de omgeving, zonder allerlei metastasen te veroorzaken? Om die oefening te maken, hebben we een informele werkgroep opgericht, het zogenaamde toekomst-atelier, met als trekkende kracht architect Laurent Vermeersch. Compleet nieuw was ook onze keuze voor cocreatie, de ontwikkeling van projecten in nauw overleg met de burgers. In al onze openbare aanbestedingen voor de toekomstige projecten staat vandaag dat de inschrijvers een inspraakprocedure voor de burgers moeten hanteren.”

Cocreatie: de Pont des Troues

Het verhaal van de Pont des Troues vormt een mooie illustratie van die cocreatie en van de complexiteit ervan. Om dat te schetsen, gaat Rudy Demotte eerst wat dieper in op de context. “Doornik gaat gebukt onder zijn grote grondgebied. »

In oppervlakte zijn wij bijna 10 km² groter dan Antwerpen, maar ons inwonersaantal bedraagt minder dan 15% van het hunne. Daardoor beschikken wij over aanzienlijk minder middelen om alle dienstverlening en infrastructuur – wegen, scholen, openbare gebouwen – te onderhouden en uit te bouwen. Constant gaan we op zoek naar mogelijkheden om de stad te moderniseren en haar economische toekomst te ga-

randeren. Onze ligging aan de Schelde vormt zo'n opportuniteit. Vrachtvervoer langs het water zit in de lift en bedrijven zijn vragende partij. Vandaar het belang van onze nieuwe havens in Vaulx en in Pecq, waar al heel wat banen zijn gecreëerd. Vandaar ook het belang van de verbreding van de Schelde in de stad. Waterwegen zullen de komende jaren dezelfde trekkersrol vervullen als de TGV heeft gedaan voor de meer afge-

legen regio's in Frankrijk. Dankzij die snelle treinverbinding kan je vandaag perfect wonen in Rijsel of Doornik en werken in Parijs. Met de Eurometropool Kortrijk-Doornik-Rijsel stappen we mee in die dynamiek."

Maar die verbreding van de Schelde maakt heel wat aanpassingswerken aan de kaaien en bruggen noodzakelijk. De directie Waterwegen gaf, in samenwerking met het bureau Greisch, de Pont à

01. Een project dat Doornik al lang beroert is de verbreding van de Pont des Troues. De brug dateert van eind 13e eeuw, bakent het historische hart van de stad af en is een van de laatste drie militaire rivierbruggen in de wereld. Het ontwerp in een efemeer filigraanwerk van metaal dat de voorkeuregenoot van het college, stootte op heel wat verzet. De inwoners opteerden voor een sober concept met drie bogen in steen naar een ontwerp van L' Escaut Architectures.

02. Een belangrijk project is de herwaardering en uitbreiding van het museum van Schone Kunsten, het enige museum dat Victor Horta ooit realiseerde. De internationale architectuurwedstrijd voor die opdracht werd gewonnen door Xaveer De Geyter Architects (XDGA) die voor het project samenwerkt met Horta specialiste Barbara Van der Wee. XDGA, tevens belast met het masterplan voor een betere integratie van het museum, wil de museale functie onderbrengen in de nieuwbouw.

03. Symbolisch komt het door L'Escaut Architectures ontworpen skatepark tussen la Maison de la Culture en la Maison des Sports te liggen. Het skatepark is opgevat als een publieke ruimte met centraal een breed middenpad.

04. Zopas zijn in Kain de werken afgerond voor een nieuw rust- en verzorgingstehuis, op maat van 130 bewoners, en ontworpen volgens de passiefnorm. Bouwpartners: de tijdelijke vereniging ASSAR ARCHITECTS, ARTAU, MKE, NEY, 3E & JNC.

Pont al een hedendaagse facelift. “Voor de Pont des Troux stond een soortgelijke operatie op het programma. Het ontwerp in een efemeer filigraanwerk van metaal dat de voorkeur genoot van het college, stootte op heel wat verzet. Daarom hebben we de voormalige Brusselse bouwmeester Olivier Bastin van L’Escaut ingeschakeld en een openbare consultatie georganiseerd, waarin de burgers konden kiezen tussen dat ontwerp en een sober concept in steen. Na een moeilijk traject is die laatste optie weerhouden. Nu is het wachten op het fiat van het Waals Gewest. Daarmee is alles nog niet opgelost. Er moeten nog onteigeningen gebeuren om de volgens de ingenieurs noodzakelijke verbredingswerken uit te voeren. Een aantal burgers is naar de Raad van State gestapt en eist dat we de werken aan de overzijde zouden uitvoeren. Dat is echter onmogelijk, want voor de aanleg van die zijde hebben we Europese subsidies gekregen, die we dan zouden moeten terugbetalen.”

Studiereis naar Vorarlberg

Een prestigieus project wordt de herwaardering en uitbreiding van het museum van Schone Kunsten, het enige museum dat Victor Horta ooit realiseerde. Hij ontwierp het gebouw als onderkomen voor de kunstcollectie van de Brusselse verzamelaar Henri Van Cutsem. Die had eerst in zijn eigen stad gepolst of die, in ruil voor zijn verzameling en een financiële ondersteuning, een museum wou bouwen met Horta, maar kreeg nul op het rekest. In Doornik vond hij wel bereidwillige gesprekspartners. “Het ontwerp van Horta is erg boeiend. Het evolueert weg van de art nouveau met zijn typische asymmetrische bloemmotieven, en kondigt al de meer symmetrische art deco aan. Wij hebben een internationale architectuurwedstrijd uitgeschreven voor de uitbreiding en renovatie, waaruit de architectentandem XDGA, het bureau

van Xaveer De Geyter, en Barbara Van der Wee als winnaar is gekomen. Hun ontwerp getuigt van veel nederigheid en respect voor het bestaande, en voegt er een minimalistische hedendaagse toets aan toe. Met dergelijke pilootprojecten trachten we de architectuur in de regio nieuwe impulsen te geven. Vanuit datzelfde streven hebben we, onder impuls van Laurent Vermeersch, voor de beslis-singnemers in Picardisch Wallonië een studiereis georganiseerd naar Vorarlberg om daar te verkennen wat energiebewuste hedendaagse architectuur kan inhouden.”

Utopische verbeelding

Intussen telt Doornik al meerdere voorbeelden van hoe het ook kan. Toen de UCL enkele jaren gelden de architectuurafdeling uit het centrum wou weghalen, trok de stad op zoek naar een gepast onderkomen. “De meerwaarde die jonge architecten voor de stad betekenen, wilden we niet verliezen. Na enkele andere denksporen te hebben verkend,

“Een stad vraagt om een totaalbenadering met oog voor architectuur, stedenbouw, functionaliteit, gebruik en groen. In plaats van een Bouwmeester werken wij daarom met projectleiders die de link leggen tussen de burgers en de werfverantwoordelijken.”

vernam ik dat Cofidis meer ruimte nodig had en het centrum wou verlaten. Op hetzelfde moment kwam de vestiging van 3 Suisses tussen Rijsel en Doornik vrij. Die twee partijen vonden elkaar snel, en de locatie van Cofidis in het centrum is dan ingenomen voor LOCI, de faculteit architectuur van UCL. Het Portugese architectenbureau Aires Mateus heeft die gebouwen in het middeleeuwse stadsweefsel een hedendaagse upgrade gegeven.” Ook het neoklassieke Conservatorium van de lokale architect Bruno Renard is gerenoveerd, met toe- »

05. Het in opbouw zijnde Negundo 4, ontworpen door AAVO Architects, krijgt op drie van de vier gevels zo'n 14.000 fotovoltaïsche cellen. Negundo 4 illustreert verschillende energiegerelateerde technologieën, is bruikbaar als laboratorium en zou als gebouw zelfvoorzienend moeten zijn.

06. Een grootschalig project van IDETA is het Negundo Innovation bedrijvent centrum met intussen vier vestigingen. Holoffe-Vermeersch Architecture ontwierp Negundo 1 en 2. De Eurometropolitan e-campus op de site groepeerde alle voortgezette opleidingen voor internetberoepen: e-Architecture, e-Design, e-Business, e-Marketing, e-Health, e-Languages, e-Communication ...

07. In opdracht van de intercommunale IDETA ontwierp AAVO Architects voor het Negundo Innovation bedrijvent centrum de gebouwen Negundo 3 en 4. Negundo 3, met een bekleding in gerekt metaal, fungeert als conferentiecentrum.

voeging van hedendaagse accenten.

In de pijplijn zit de omvorming van de stadskanker Saint-Piat tot Technicité, een multifunctionele plek waar wonen, werken en verenigingen elkaar treffen en het accent op beeld, design en communicatie zou komen liggen. Het Maison de la Culture, een vernieuwend en spraakmakend ontwerp van Simone Guilissen-Hoa dat in 1982 werd geïnaugureerd, ondergaat een respectvolle make-over door het architectenbureau a practice. Intussen zijn er ook nieuwe Europese middelen gereserveerd, waarmee de rue Royale, de winkelstraat die het station verbindt met de kathedraalwijk, zal worden aangepakt. Verder staan er

werken aan Doornik Expo geprogrammeerd om het gebouw te verduurzamen en er een centrum voor congressen en evenementen in onder te brengen. Een dossier dat de titelvoerend burgemeester nauw aan het hart ligt, is de omvorming van het hôtel des Anciens Prêtres in de schaduw van de kathedraal tot een interpretatiecentrum. “Bedoeling is het verleden, het heden en een utopische verbeelding van het toekomstige Doornik op een interactieve manier te presenteren met inzet van de nieuwste technologie: augmented reality, 3D, hologram. Momenteel loopt er een studie naar de mogelijke invulling onder leiding van Laurent Busine, de voormalige directeur van Le Grand Hornu. Die laatste site was trouwens het werk van utopische architecten die hun inspiratie deels bij Saint-Simon haalden.”

Nieuwe duurzame woonwijk

Zoals elke stad kent Doornik een woonproblematiek. “Centrumsteden trekken een arme bevolking aan, terwijl de jonge gezinnen met kinderen en inwoners met wat meer middelen naar de omliggende dorpen afzakken. Vandaag telt het centrum 30.000 inwoners en de dorpen 40.000. Vroeger was dat net andersom. Het gevolg is een toenemende verpaupering in het centrum. We trachten dat tegen te gaan door huisjesmelkers te bestrijden, sociale woningen te creëren en te renoveren, en de stad via gemengde

“Ik ben voorstander van allerlei soorten van samenwerking tussen de publieke en private sector. Maar de Europese Commissie maakt dat wel erg moeilijk, wat onbegrijpelijk is in deze financieel moeilijke tijden.”

projecten zoals het al genoemde Technicité of de nieuwe hoofdzetel van IDETA aantrekkelijker te maken. Een belangrijk initiatief is de toekomstige ecowijk Morel, waarvoor Benoît Moritz het masterplan heeft gemaakt. De wijk leunt aan bij het station en zal een nieuwe inkompoort voor de stad worden, met veel zachte mobiliteit en duurzame woningen in een hoogkwalitatieve architectuur. Daarmee komt de wijk tegemoet aan de wensen van mensen die hun gading in het centrum niet vinden, hetzij omdat de woningen te duur zijn, hetzij omdat de kwaliteit te wensen overlaat,

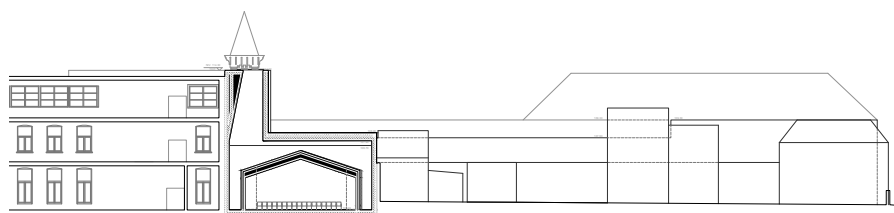
maar die toch de nabijheid van dat centrum als een meerwaarde zien. Kenmerkend voor Doornik is dat arm en rijk hier niet gescheiden zijn maar vlakbij elkaar wonen. Sociale woonwijken staan hier broederlijk zij aan zij met appartementen van één miljoen euro of meer. Want de stad telt nog altijd een rijke burgerij en heeft een grote aantrekkingskracht op zowel rijke als minder vermogende Fransen. Nieuwkomers vallen voor het zowel Franse als Vlaamse karakter van de stad en het ondanks de verstening nog rijkelijk aanwezige groen. Op het behoud van dat groen

spelen we bewust in met onze lokale reglementering voor groen en binnenpleinen. Dankzij onze hernieuwde economische slagkracht, ligging en toeristische troeven, zal Doornik alleen maar aan aantrekkingskracht winnen. Wie hier vandaag vastgoed koopt, doet op termijn gegarandeerd een goede zaak.”

Spookburger

Daar pikken soms wel eens rare vogels op in, zoals ene Gérard Depardieu, teases we de minister-president. “Onze befaamde spookburger”, lacht die fijntjes. “Ik heb hem persoonlijk nooit ontmoet. Toen hij in Estaimpuis kwam wonen, ging dat gepaard met de nodige zelfspot, wat ik nog sympathiek vond. Maar dat ging snel over toen hij naar het centrum wou verkassen omdat hij vond dat de uitstraling van Doornik en die van Depardieu elkaar konden versterken. Toen hij zich bij de burgerlijke stand kwam inschrijven, stonden bepaalde politici mee op de eerste rij. Maar daarna is hij een geest geworden. Wegens werkzaamheden werden op zeker ogenblik het water en de elektriciteit afgesloten van alle woningen in de wijk waar hij zozegzegd woonde. We hebben toen alle bewoners tijdelijk elders gehuisvest, behalve meneer Depardieu.”

Door Colette Demil en Staf Bellens

08

09

08. Vorig jaar won het Portugese architectenbureau Aires Mateus de wedstrijd voor de nieuwe architectuurcampus in Doornik, een project van 7.000 m². Opvallend is de sterke focus op de gemeenschappelijke/publieke ruimte: de school vormt de verbinding tussen twee wijken. Het ontwerp omvat ook de renovatie van een oud ziekenhuis tot afdeling voor administratieve diensten, en de omvorming van twee panden tot klaslokalen en bibliotheek.

09. Modulo Architects breidde het psychiatrisch centrum ‘Les Marronniers’ uit met een sportzaal en een theaterzaal voor 150 personen. De uitbreiding vormt een strak eigentijds volume met een uitgelezen wisselwerking tussen licht en ruimte, open- en geslotenheid.